

FUNDACJE

DEFINICJA I CHATAKTERYSTYKA – W SKRÓCIE

Fundacja – instytucja, której podstawą jest majątek przeznaczony przez jej założyciela na określony cel (dobroczynny, kulturalny, itp.).

Fundacja:

1. jest powoływana przez fundatora
2. jest organizacją pozarządową
3. ma wyodrębniony majątek, przeznaczonym na jakiś cel społeczny
4. realizuje cel społecznie lub gospodarczo użyteczny
5. jest organizacją nienastawioną na zysk
6. ma osobowość prawną
7. działa w oparciu o statut (statut to podstawowy dokument, określający nazwę organizacji, jej cele, wewnętrzną strukturę itp.)
8. jest rejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym
9. może prowadzić działalność gospodarczą

FUNDACJA - jest organizacją pozarządową posiadającą kapitał przeznaczony na określony cel. Fundacja zakładana jest dla celów społecznie i gospodarczo użytecznych, do których należy między innymi: ochrona zdrowia ludności, rozwój gospodarki i nauki, szerzenie oświaty i wychowanie młodego pokolenia, łatwiejszy dostęp oraz promowanie kultury i sztuki, opieka i pomoc społeczna nad osobami, które takiej pomocy potrzebują, ochrona środowiska naturalnego oraz opieka nad zabytkami kultury.

Założyć fundację może dowolna osoba fizyczna lub prawna, która ustala statut fundacji, określa funkcjonowanie i uprawnienia zarządu fundacji. Fundacja nie może istnieć bez majątku, który fundator przeznacza na określony w statucie cel, przy czym fundator zobowiązany jest określić kwotę przeznaczoną na fundację np. w akcie fundacyjnym (jest to oświadczenie woli mówiące o ustanowieniu fundacji). Składnikiem majątkowym może być zarówno gotówka jak i papiery wartościowe czy nieruchomości. Fundacja może prowadzić działalność gospodarczą, a uzyskane zyski przeznacza na swoją działalność statutową.

W fundacji pracują osoby, które starają się osiągnąć wspólny cel założony w statucie ustalony przez fundatora.

AKTY REGULUJĄCE FUNDACJE

W Polsce podstawowym aktem prawnym regulującym problematykę fundacji, ich zakładania i funkcjonowania jest ustawa z dnia **6 kwietnia 1984 r. o fundacjach** (Dz. U. z 1991 r., nr 46, poz. 203 z późn. zm.).

Ustawa o fundacjach z dnia 6 kwietnia 1984 r. (Dz. U. z 1991 r., nr 46, poz. 203 z późn. zm.) nie zawiera bezpośredniej definicji fundacji [H. Izdebski 1998, s.40]. Wymienia jedynie jej podstawowe cechy (art.1-5 UF):

- Fundacja jest tworzona dla realizacji celów społecznie lub gospodarczo użytecznych, zgodnych z podstawowymi interesami państwa,

- Fundatorami mogą być wszelkie osoby fizyczne, niezależnie od ich obywatelstwa i miejsca zamieszkania
- Fundacja jest osobą prawną, a osobowość prawną nabywa z chwilą wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. Wpis do KRS jest dokonywany przez sąd rejestrowy po sprawdzeniu aktu ustanowienia fundacji, celu i statutu pod kątem zgodności z polskim obowiązującym prawem
- Fundacja znajduje się pod nadzorem organów państwowych, przy czym wszelkie decyzje dotyczące fundacji, takie jak wpis do rejestru, uchylene uchwały zarządu, zawieszenie zarządu czy likwidację fundacji podejmuje sąd rejestrowy.
- Fundacja po zarejestrowaniu działa na wniosek ministra właściwego ze względu na cel fundacji lub wojewody (art. 12-14 UF)

Do powstania fundacji konieczne są następujące akty prawne:

- Oświadczenie fundatorów o ustanowieniu fundacji w formie aktu notarialnego, wskazujące na cel fundacji oraz wykazujące składniki majątkowe przeznaczone na realizację tego celu
- Ustalenie przez fundatorów statutu fundacji, zawierającego nazwę fundacji, siedzibę, majątek, cele, **formy** i zakres działalności fundacji
- Wpisanie fundacji do KRS

ORGANY ADMINISTRACJI I SPOSÓB USTANAWIANIA

Jedynym obligatoryjnym organem fundacji jest zarząd. Kieruje jej działalnością oraz reprezentuje ją na zewnątrz. Musi to być organ co najmniej dwuosobowy. Skład i organizację zarządu, sposób jego powoływania, obowiązki i uprawnienia członków zarządu powinien określać statut. Możliwe jest także utworzenie innych organów fundacji, pozostawiono to woli fundatora.

Kompetencje wszystkich fakultatywnych organów fundacji mogą być kształtowane dowolnie. Zasady ich funkcjonowania powinien wskazywać statut.

Według polskiego prawa Fundacja jest osobą prawną typu zakładowego, zatem w odróżnieniu choćby od stowarzyszeń czy partii, nie ma członków (jest bezosobowa). Tym nie mniej posiada przynajmniej dwa organy:

- Zarząd, który kieruje jej działalnością i reprezentuje fundację na zewnątrz (jest „organem zarządzającym” w **świetle** art. 41 KC [H. Izdebski 1998, s.44])
- Rada fundacji, której zadaniem jest wytyczanie kierunków działania, kontrola ich wykonania, powoływanie i odwoływanie członków zarządu

Ponadto statut fundacji może postanawiać o utworzeniu innych organów, takich jak np. **rada** programowa czy organ rewizyjny.

AKT FUNDACYJNY I JEGO SPORZĄDZANIE:

Akt fundacyjny to oświadczenie woli fundatora o ustanowieniu fundacji. Powinno być ono złożone w formie aktu notarialnego albo w testamencie. W akcie fundator powinien wskazać cel fundacji oraz składniki majątkowe przeznaczone na jego realizację. W akcie fundacyjnym mogą znaleźć się inne postanowienia, np. nazwa fundacji, sposoby realizacji celów, rodzaj działalności gospodarczej itp. Obowiązujące przepisy nie wskazują minimalnej wartości składników majątkowych, które trzeba przekazać fundacji, nie może to być jednak kwota symboliczna, która nie będzie wystarczała na prowadzenie działalności statutowej. Gdy fundacja ma prowadzić także działalność gospodarczą,

fundator powinien podać składniki majątkowe przeznaczone na prowadzenie tej działalności, przy czym musi to być kwota nie mniejsza niż 1000 zł.

STATUT FUNDACJI

Sporządzenie statutu fundacji

Statut sporządzany jest w formie pisemnej lub w formie aktu notarialnego i podpisywany przez wszystkich fundatorów. Stanowi źródło wewnętrznego prawa obowiązującego w fundacji. Musi on zawierać następujące elementy:

- * nazwę fundacji,
- * siedzibę fundacji,
- * majątek fundacji,
- * cele fundacji, zasady, formy i zakres działalności fundacji,
- * skład i organizację zarządu, sposób powoływania członków tego organu oraz obowiązki i uprawnienia zarządu,
- * w statucie fundatorzy mogą dodatkowo zawrzeć i inne postanowienia.

REJESTRACJA FUNDACJI - KRS

Aby fundacja mogła zacząć działać na rynku, musi uzyskać osobowość prawną. W tym celu musi zostać zarejestrowana w rejestrze fundacji KRS. Wniosek o wpis do rejestru zwanego w ustawie rejestrem stowarzyszeń, organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej składa się na formularzu KRS-W20. Obowiązkowymi formularzami, stanowiącymi załączniki, są:

- * KRS-WK dotyczący składu zarządu i sposobu reprezentowania fundacji przez zarząd,
- * KRS-WK dotyczący składu organu kontroli wewnętrznej, np. komisji rewizyjnej, rady fundatorów czy rady nadzorczej,
- * KRS-WF dotyczący danych fundatorów.

Inne formularze składa się, jeśli fundacja przewiduje jednostki terenowe (KRS-WA) lub jeśli fundacja powstała wskutek połączenia lub podziału (KRS-WH). Te fundacje, które chcą prowadzić działalność gospodarczą, mają dodatkowo obowiązek wpisu do rejestru przedsiębiorców KRS. Wówczas do wniosku KRS-W20 należy złożyć dodatkowy formularz stanowiący załącznik KRS-WM, wskazujący zakres działalności gospodarczej. Dokumentami, które należy dołączyć do wniosku o wpis nowo powstającej fundacji, są:

- * akt fundacyjny sporządzony w formie notarialnej bądź testament ustanawiający fundację (przy powołaniu fundacji testamentem),
- * 2 egzemplarze statutu (3 egzemplarze – jeśli terenem działania fundacji jest jedno województwo) podpisane przez wszystkich fundatorów,
- * uwierzytelnione notarialnie wzory podpisów członków zarządu (dla fundacji, która jednocześnie wpisuje się do rejestru przedsiębiorców),
- * protokoły posiedzenia, na którym powołano władze fundacji wraz z odpowiednimi aktami ich powołania; powinny wskazywać stan obecności na zebraniu, na którym dokonano wyboru (powołania) władz, oraz sposób i wyniki głosowania.

NADZÓR NAD FUNDACJAMI

Kto jest uprawniony do nadzoru fundacji

O wpisaniu fundacji do Krajowego Rejestru Sądowego decyduje sąd rejestrowy - przy czym o fakcie tym sąd zobowiązany jest zawiadomić ministra właściwego ze względu na zakres działania oraz cele fundacji oraz starostę właściwego ze względu na siedzibę fundacji - przesyłając im jednocześnie statut.

Z powyższego zapisu wynika więc, że **obecnie organami nadzorczymi fundacji są: właściwy ze względu na zakres działania i cele fundacji minister oraz miejscowo właściwy starosta.**

Właściwego ministra ustala się, co do zasady, na podstawie zapisów statutu fundacji. Gdy jednak statut w tym zakresie milczy, wówczas ministra powinien wskazać bezpośrednio sąd rejestrowy (wskazanie powinno znaleźć odzwierciedlenie w rejestrze).

Właściwego starostę określa się według kryterium siedziby fundacji.

Starosta będzie właściwy również w wypadkach prowadzenia działalności przez fundację na obszarze całego kraju. Z tym jednak, że **w stosunku do fundacji korzystającej ze środków publicznych i prowadzącej działalność na obszarze całego kraju - w zakresie działalności prowadzonej na obszarze właściwości miejscowej samorządu powiatowego - nadzór wykonuje również starosta tego powiatu** (niekoniecznie zatem starosta siedziby fundacji, lecz miejsca prowadzenia przez nią działalności - tj. w sytuacji gdy inna jest siedziba, a inne miejsce wykonywania działalności).

Dodatkowo, obok wskazanych podmiotów administracji, organem nadzoru będzie dla fundacji również - a raczej przede wszystkim - **sąd rejestrowy**. I tak, w myśl przepisów ustawy o fundacjach, o zgodności działania fundacji z przepisami prawa i ze statutem, a także z celem, w jakim fundacja została ustanowiona, orzeka sąd w postępowaniu nieprocesowym.

Przepisy szczególne określają również inne podmioty, które sprawują nadzór - niezależny od nadzoru państwowego. Dotyczy to fundacji **utworzonych przez kościoły**. W takich wypadkach zasadą jest, że organem nadzoru będzie osoba prawna będąca fundatorem lub wskazana w statucie fundacji.

Zakres nadzoru i sposób jego realizacji

Co do zasady, nadzór nad fundacją sprowadza się do sprawdzenia zgodności działalności fundacji z prawem i statutem oraz celami fundacji.

Uprawnienia organów nadzoru ograniczone są do występowania do sądu z wnioskami o zastosowanie określonego środka nadzoru oraz do wyznaczenia odpowiedniego terminu do usunięcia uchybień w działalności zarządu albo do żądania dokonania w wyznaczonym terminie zmiany zarządu. To właśnie sąd, na wniosek właściwego ministra lub starosty, orzeka o zgodności działania fundacji z przepisami prawa i statutem oraz z celem, w jakim fundacja została ustanowiona. **Właściwy minister lub starosta może wystąpić do sądu o uchylenie uchwały zarządu fundacji, pozostającej w rażącej sprzeczności z jej celem, z postanowieniami statutu fundacji lub z przepisami prawa.** Organ ten może jednocześnie zwrócić się do sądu o wstrzymanie wykonania uchwały do czasu rozstrzygnięcia sprawy.

Jeżeli zaś działanie zarządu fundacji w istotny sposób narusza przepisy prawa lub postanowienia jej statutu albo jest niezgodne z jej celem, organ nadzoru może wyznaczyć odpowiedni **termin do usunięcia tych uchybień** w działalności zarządu albo może żądać dokonania w wyznaczonym terminie **zmiany zarządu fundacji.**

Po bezskutecznym upływie takiego terminu albo w razie dalszego uporczywego działania zarządu fundacji w sposób niezgodny z prawem, statutem lub celem fundacji - organ może wystąpić do sądu o **zawieszenie zarządu fundacji i wyznaczenie zarządcy przymusowego.** Zarządca przymusowy będzie

w takim wypadku reprezentować fundację w sprawach wynikających z zarządu - w tym również w postępowaniu sądowym. Będzie on również zobowiązany wykonywać czynności potrzebne do prawidłowego działania fundacji.

Uchylenie postanowienia o ustanowieniu zarządcy sąd wyda na wniosek zarządu fundacji dopiero wówczas, gdy z okoliczności sprawy wynikać będzie, że działania stanowiące podstawę jego ustanowienia zostały zaniechane.

MAJĄTEK FUNDACJI

Środki na realizację celów Fundacji i pokrycie kosztów jej działalności pochodzą z:

1. funduszu założycielskiego;
2. środków finansowych i innych składników majątkowych przekazanych przez Fundatorów;
3. darowizn, spadki, spadków, zapisów i innego nieodpłatnego przysporzenia;
4. dochodów z aktywów, nieruchomości, praw majątkowych;
5. dochodów z darów, zbiórek i imprez publicznych;
6. odsetek i depozytów bankowych oraz z majątku ruchomego i nieruchomego;
7. działalności gospodarczej;
8. innych działań prawnie dopuszczalnych.

1. Majątek Fundacji jest lokowany na rachunkach i lokatach bankowych, w obligacjach, akcjach i udziałach, w nieruchomościach oraz w ruchomościach stanowiących, w rozumieniu obowiązujących przepisów, środki trwałe.
2. Fundacja może tworzyć fundusze, w tym fundusze celowe.
3. Z dochodów Fundacja może tworzyć szczególne fundusze celowe, nazwane imieniem osób, które przekazały Fundacji środki w drodze spadku lub zapisu, na których zgromadzane są środki otrzymane od w/w osób z w/w tytułów.
4. Decyzję w sprawie utworzenia funduszy celowych i szczególnych funduszy celowych, określenia wysokości kwot przekazywanych na fundusze, a także określenia sposobu dysponowania środkami zgromadzonymi na funduszach podejmuje Fundator, kierując się - odnośnie funduszy opisanych w pkt. 3. - wolą spadkodawców i zapisodawców.

LIKIWDACJA

Ustanie fundacji może nastąpić w wyniku likwidacji, ogłoszenia upadłości (jeżeli fundacja jest prowadzi działalność gospodarczą).

Likwidacja **może być przymusowa lub statutowa**.

Ustawa reguluje dwa zdarzenia, które skutkują likwidacją fundacji (katalog zamknięty): a) **osiągnięcie celu**, do którego fundacja została stworzona lub b) **wyczerpanie środków** finansowych i majątku fundacji.

Osiągnięcie celu fundacji powoduje, że jej działalność staje się bezprzedmiotowa. **Gdy wyczerpią się środki**, cel nadal jest aktualny, ale nie ma możliwości jego realizacji.

W innych przypadkach, likwidacja fundacji może nastąpić tylko wtedy, gdy odpowiednia ustawa tak stanowi.

Decyzję o likwidacji powinien podjąć organ wyraźnie wskazany w statucie. Jeżeli zaś statut nie przewiduje likwidacji fundacji (lub postanowienia statutu nie są w tym względzie realizowane), do sądu z wnioskiem o likwidację fundacji powinien wystąpić właściwy minister lub starosta.

Ustawa nie określa zasad, według których toczy się postępowanie likwidacyjne. Zasady fundacji może określać statut. Jeżeli w statucie nie ma takich regulacji lub fundacja jest likwidowana przymusowo, występuje luka prawna. Orzecznictwo i doktryna wskazują w tym momencie na analogiczne stosowanie przepisów KSH, Prawa o stowarzyszeniach lub Prawa spółdzielczego. Jeżeli dec. o likwidacji podejmowana jest według zapisów statutu, właściwy organ powinien podjąć decyzję o likwidacji fundacji i wyznaczyć likwidatora. Gdy decyzję o likwidacji podejmuje Sąd, powinien wydać postanowienie zarządzające likwidację i również wyznaczyć likwidatora.

Likwidator podaje do publicznej wiadomości informację o wszczęciu postępowania likwidacyjnego. Następnie powinien przeprowadzić czynności wynikające z ustawy o rachunkowości, zakończone sporządzeniem sprawozdania finansowego. Kolejnym etapem jest ustalenie listy wierzycieli i dłużników fundacji. Po jej sporządzeniu, likwidator powinien przystąpić do zbycia majątku fundacji i egzekwowania długów oraz zaspokojenia wierzycieli. Zobowiązania przyszłe należy zabezpieczyć, zgodnie z przepisami Kodeksu Cywilnego. W ramach likwidacji likwidator może dokonywać czynności prawnych niezbędnych do jej likwidacji. Po zakończeniu postępowania likwidacyjnego, likwidator składa wniosek do Sądu rejestrowego o wykreślenie fundacji. Z chwilą wykreślenia, fundacja traci osobowość prawną.

Rozdysponowanie majątku pozostałego po likwidacji, może być określone w statucie, jednak musi to być rozdysponowanie zgodnie z celami fundacji. Jeżeli statut takich zapisów nie zawiera, o przeznaczeniu pozostałego po likwidacji majątku orzeka Sąd, uwzględniając cele, którym fundacji służyła.